

מדינת ישראל
משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף תברה ורוח
הפקוח על הוראת התקשורת

תקשורת

תכנית לימודים

לחטיבה העליונה - 5 יח"ל

תקשורת ודמוקרטיה

תמוז תשע"ז, יולי 2017

הערה: בתכנית יש קישורים לאתרים שונים, הקישורים הם לשימוש אישי ולצפייה בלבד ואין להעתיקם. על המשתמש חלה האחריות לבדוק את תנאי השימוש לצרכים נוספים

תכנית לימודים בתקשורת, תמוז תשע"ז – יולי 2017

מדינת ישראל
משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף תברה ורוח
הפקוח על הוראת התקשורת

2. תקשורת ודמוקרטיה

מטרתה של יחידה זו היא להעמיק את ההכרה בהכרח של קיום תקשורת פלורליסטית, עצמאית ומגוונות כתנאי לכינונה של חברה דמוקרטית. לדמוקרטיה ישנן הגדרות רבות. באופן כללי ניתן להתייחס למשתנים פורמליים ומהותיים-ערכיים המשמשים בכדי להגדיר מושג זה. המשתנים הפורמליים הם בחירות, מפלגות, שלטון חוק והפרדת רשויות (רשות מחוקקת מבצעת ושופטת) ואילו המשתנים המהותיים-ערכיים הם זכויות מיעוטים, חירויות הפרט, פלורליזם, סובלנות ופתרון חילוקי דעות באופן שאינו אלים (פירסט ופרוש, 2010).

היחסים בין תקשורת ודמוקרטיה נוגעים לשני היבטים - פורמליים ומהותיים כאחד. מוסד התקשורת אמור לתפקד כרשות העומדת בפני עצמה – ויש המכנים אותו בשל כך "הרשות הרביעית" בכדי לציין את עצמאותו. על התקשורת לתווך בין השלטון לאזרחים, להביא לידיעת האזרחים פעולות ומחדלים של הרשויות האחרות ולהיות המסד לביקורת ציבורית (פירסט ופרוש 2010). בנוסף אמור מוסד התקשורת לפעול במשותף עם שלוש הרשויות האחרות ועם מוסדות חברתיים אחרים בכדי לממש ערכים ותרבות דמוקרטית. ביחידה זו נתמקד בעיקר בפלורליזם תקשורתי, חופש הביטוי וחופש המידע.

מוסד התקשורת (מוסד התקשורת מופיע כאחד הנושאים ביחידה זו) תלוי במוסדות אחרים במידע ובממון. יתרה מכך, רבים מערוצי התקשורת הם בעצמם עסקים, בעלי אינטרסים פוליטיים וכלכליים. לכן קיימת האפשרות שלעיתים התקשורת נוקטת בפעולות שמשחקות לידיהם של בעלי הכוח (ובכלל זה, הבעלים של ערוצי התקשורת), ותורמת להדרה ולתיגו של אנשים וקבוצות ולהרחקה של נושאים חשובים מהשיח הציבורי.

בכפוף לרעיונות מארגנים אלו תעסוק היחידה בחלקה של התקשורת בחיזוק או בהחלשה של התהליך הדמוקרטי ובחשיבותם של הערכים הדמוקרטיים ובמגבלותיהם. הלומדים יבחנו את טווח הדעות המופיע בתקשורת תוך התייחסות לצנזורה עצמית, יחסי כוח והשפעת מקורות וכוחות חברתיים ופוליטיים, הגמוניה פוליטית וכו'. נבחן באיזו מידה התקשורת משרתת את הקבוצות השונות ואת מחויבותם של העושים במלאכה לערכים דמוקרטיים. הלומדים יעריכו את מקומם של כלי התקשורת ביצירת דעת קהל ואת היחסים שבין פוליטיקה לבין תקשורת (הון שלטון ועיתון)

ההכרות עם התובנות שעלו מן היחידה הראשונה "שפה תקשורת ומציאות" יעמיקו את ההבנה לגבי הקשר שבין תקשורת ודמוקרטיה ויקנו מיומנויות של ביקורת התקשורת. מטרת היחידה לפתח גישה ביקורתית אצל הלומדים על אודות היחס שבין התקשורת והדמוקרטיה.

הערה: בתכנית יש קישורים לאתרים שונים, הקישורים הם לשימוש אישי ולצפייה בלבד ואין להעתיקם. על המשתמש חלה האחריות לבדוק את תנאי השימוש לצרכים נוספים

מדינת ישראל
משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף תברה ורוח
הפקוח על הוראת התקשורת

היחסים שבין תקשורת ודמוקרטיה יבחנו באמצעות ההיבטים הבאים:

- א. מבוא: הקשר בין דמוקרטיה לבין תקשורת
- ב. אתיקה וחופש ביטוי: איזונים והגבלות על חופש הביטוי
- ג. תכני התקשורת: תיאוריות סדר יום, מיסגור, ספירת השתיקה.
- ד. מתווכי התקשורת
- ה. קהלי התקשורת וההשפעות
- ו. מוסד התקשורת במשטר דמוקרטי

הערה: בתכנית יש קישורים לאתרים שונים, הקישורים הם לשימוש אישי ולצפייה בלבד ואין להעתיקם. על המשתמש חלה האחריות לבדוק את תנאי השימוש לצרכים נוספים

תכנית לימודים בתקשורת, תמוז תשע"ז – יולי 2017

מדינת ישראל
 משרד החינוך
 המזכירות הפדגוגית
 אגף תברה ורוח
 הפקוח על הוראת התקשורת

א. מבוא: מהו הקשר בין דמוקרטיה לבין תקשורת

נושאי לימוד	סוגיות ומוקדי הוראה	מושגים	הצעות זידקטיות מומלצות	התנסות מעשית
<p>עקרונות הדמוקרטיה</p> <p>מקומה של תקשורת במדינה דמוקרטית בדגש על חופש הביטוי וזכות הציבור לדעת</p>	<ul style="list-style-type: none"> מהי דמוקרטיה ומהם ערכיה. חשיבותה וכוחה של התקשורת במדינה דמוקרטית. התקשורת כמתווכת בין קהלים לבין מוסדות. התקשורת כ"כלב שמירה של הדמוקרטיה". התקשורת כזירה ציבורית. 	<ul style="list-style-type: none"> ערכים מרכזיים בדמוקרטיה: חירות - פלורליזם - שוויון בפני החוק - חופש ביטוי - זכויות המיעוט תקשורת כמתווכת כלב שמירה זירה ציבורית 	<p>הלומדים יציגו את הגדרתם למושג דמוקרטיה ויבחנו את ההגדרות המקובלות.</p> <ul style="list-style-type: none"> הלומדים יגדירו מהי דמוקרטיה לפי דעתם. יובאו הגדרות לדמוקרטיה ממקורות שונים. יערכו השוואה ודיון בין ההגדרות האינטואיטיביות של הלומדים לבין ההגדרות במקורות¹ שהוצגו. ניתן לצפות בסרטון "מהי דמוקרטיה" המדגים תרגיל כזה עם תלמידים. <p>הלומדים יעלו אסוציאציות ומושגים הקשורים בעיניהם לדמוקרטיה. יתקיים דיון על הקשר בין המושגים שעלו לבין רעיון התקשורת במדינה דמוקרטית. אפשרות ליצירת מושגים ב - wordle : http://www.wordle.net/create</p>	<p>תקשורת חזותית רדיו ועיתונות:</p> <p>- סקר עמדות של ציבור התלמידים, המורים והקהילה בנושא מהי דמוקרטיה עבורם. ניתן להציג את הממצאים באמצעות כרזות, קיר פעיל, דוכנים וכדומה.</p>

¹ למשל באתר [המכון הישראלי לדמוקרטיה](#)

הערה: בתכנית יש קישורים לאתרים שונים, הקישורים הם לשימוש אישי ולצפייה בלבד ואין להעתיקם. על המשתמש חלה האחריות לבדוק את תנאי השימוש לצרכים נוספים

מדינת ישראל
משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף תברה ורוח
הפקוח על הוראת התקשורת

התנסות מעשית	הצעות זידקטיות מומלצות	מושגים	סוגיות ומוקדי הוראה	נושאי לימוד
	<ul style="list-style-type: none">- הלומדים יבחנו את המושג דמוקרטיה כמושג דינמי המגלם מתח בין ערכים מתנגשים.- הלומדים יבחנו אירוע בתקשורת בו יש התנגשות בין ערכי דמוקרטיה.- ינסחו את הדילמה וערכיה המתנגשים ויציעו פתרון. לדוגמה התנגשות בין ערכי הדמוקרטיה כמו חופש ביטוי או תקינות שלטונית לבין ערכים כמו פגיעה בפרטיות.			

הערה: בתכנית יש קישורים לאתרים שונים, הקישורים הם לשימוש אישי ולצפייה בלבד ואין להעתיקם. על המשתמש חלה האחריות לבדוק את תנאי השימוש לצרכים נוספים

תכנית לימודים בתקשורת, תמוז תשע"ז – יולי 2017

מדינת ישראל
משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף תברה ורוח
הפקוח על הוראת התקשורת

ב. אתיקה וחופש ביטוי: איזונים והגבלות על חופש הביטוי

בפרק הקודם עסקנו בערכים ובזכויות היסוד העומדים בבסיסה של חברה דמוקרטית ומהווים תנאי הכרחי לקיומה של "הרשות הרביעית": חופש הביטוי, זכות הציבור לדעת, חופש המידע. אולם כמו לכל ערך – חשוב ככל שיהיה – גם לחופש הביטוי יש מגבלות, שכן במקרים רבים ישנה התנגשות בין ערכים אלה לבין ערכים אחרים: זכותו של אדם לפרטיות ולשם טוב, הזכות לשמירה על "קניין רוחני" (זכויות יוצרים), הזכות למשפט הוגן וכדומה. בפרק זה ילמדו התלמידים את הסוגיות המשפטיות והאתיות המרכזיות הנוגעות לאיזונים והגבלות על חופש הביטוי, תוך דגש על עיסוק ברלוונטיות, בהתאמה ובסוגיות החדשות המתעוררות בעקבות השינויים הטכנולוגיים בעידן המדיה החדשים. התלמידים ידונו בקונפליקטים אלה ויכירו חוקים, תקדימים משפטיים ופסקי דין מרכזיים בנושאים המדוברים. הלומדים ידונו בשאלות האם ישנה חשיבות ציבורית בפרסום פרטים "עסיסיים" מחייו האישיים של פוליטיקאי? מהם הגבולות הראויים של צלמי פפראצי העוקבים אחר סלבריטאים על כל צעד ושעל? האם ראוי לשדר בחדשות או להעביר בווטסאפ סרטונים המתעדים רצח אכזרי של אזרח בפיגוע טרור? מדוע הפצת תמונה משפילה של חבר באמצעות האינטסגרם נחשבת כעבירה על החוק? וכיצד ניתן לשמור על זכויות היוצרים של זמרים, אמנים ומפיקי קולנוע בעידן האינטרנט – אם בכלל?

מטרות

התלמידים:

1. יכירו את "הזכויות המתנגשות" העומדות לעיתים בסתירה מול ערכי חופש הביטוי.
2. יבינו את מערכת האיזונים שקבעו המחוקקים ובית המשפט בהתנגשויות אלה.
3. יבחנו את הרלוונטיות של עקרונות ואיזונים אלה בעידן המדיה החדשים וברשתות החברתיות.

הערה: בתכנית יש קישורים לאתרים שונים, הקישורים הם לשימוש אישי ולצפייה בלבד ואין להעתיקם. על המשתמש חלה האחריות לבדוק את תנאי השימוש לצרכים נוספים

מדינת ישראל
 משרד החינוך
 המזכירות הפדגוגית
 אגף תברה ורוח
 הפקוח על הוראת התקשורת

4. ידונו בסוגיות אתיות ומשפטיות עכשוויות סביב הנושאים המדוברים.

5. יתנסו בקבלת הכרעות בקונפליקטים אתיים סביב עבודת העיתונאי.

התנסות מעשית	הצעות דידקטיות מומלצות	מושגים	סוגיות ומוקדי הוראה	נושאי לימוד
	<p>- התלמידים ידונו וינתחו מקרה בוחן בו מתנגשים ערכי דמוקרטיה לדוגמה: מעשיו של אדוארד סנודן, הדלפת ויקיליקס, ניתן לצפות בסרט "הרשות החמישית".</p>	<ul style="list-style-type: none"> • בג"צ 'קול העם' 	<ul style="list-style-type: none"> • מהן "זכויות מתנגשות"? • הצורך באיזונים גם בערכי יסוד כדוגמת "חופש הביטוי", "זכות הציבור לדעת" וצנעת הפרט. 	<p>איזונים לחופש הביטוי²</p>
	<p>- הלומדים ידונו בקונפליקט שבין זכות הציבור לדעת לבין הזכות לשם טוב באמצעות צפייה בתוכניות תחקיר</p>	<ul style="list-style-type: none"> • לשון הרע • אמת דיברתי • עניין ציבורי • ועניין לציבור 	<ul style="list-style-type: none"> • בירור סוגיית הזכות לשם טוב 	<p>הזכות לשם טוב⁴</p>

² כהן-אלמגור, ר' (1997). גבולות חופש הביטוי התקשורת. קשר, 22, 9-19.

שמגר, מ' (2006). חופש הביטוי והעיתונות. קשר, 34, 4-12.

⁴ נגבי, מ' (2014). **חופש העיתונות וחופש העיתונאי בישראל**. רעננה: האוניברסיטה הפתוחה (פרק 7 – חוק לשון הרע)

הערה: בתכנית יש קישורים לאתרים שונים, הקישורים הם לשימוש אישי ולצפייה בלבד ואין להעתיקם. על המשתמש חלה האחריות לבדוק את תנאי השימוש לצרכים נוספים

מדינת ישראל
 משרד החינוך
 המזכירות הפדגוגית
 אגף תברה ורוח
 הפקוח על הוראת התקשורת

התנסות מעשית	הצעות דידקטיות מומלצות	מושגים	סוגיות ומוקדי הוראה	נושאי לימוד
	<p>לדוגמה: 'יצאת צדיק', 'שומר מסך', 'כולבוטק', עובדה, המקור.</p> <p>- הלומדים יאתרו מקרים בהם הוגשה תביעה משפטית כנגד עיתונאי בסוגית לשון הרע, ואת הכרעת בית המשפט ונימוקיו. הלומדים ידונו ויציגו את המקרה בפני הכיתה.</p> <p>- הלומדים יערכו 'משפט' בכיתה בסוגיה של לשון הרע, הלומדים יציגו טיעונים בעד ונגד, יביאו 'עדים' מקרב התלמידים וכן הכרעה מנומקת של השופטים על פי המושגים שנלמדו.</p> <p>- התלמידים יתנסו בניסוח תגוביות (טוקבקים) לסוגיות טעונות תוך הבחנה בגבול שבין ביקורת חריפה לבין לשון</p>	<ul style="list-style-type: none"> • תום לב 	<ul style="list-style-type: none"> • לשון הרע בפרסום עובדות ולשון הרע בפרסום דעות. • ה"הגנות" המעוגנות בחוק מפני תביעה בשל פרסום לשון הרע. • מה בין דיווח על אירוע לבין דעה עליו. • חשיבותן ומגבלותיהן של תכניות תחקיר בתחום של לשון הרע. • לשון הרע בעידן של אמצעי תקשורת חדשים בתגוביות (טוקבקים)³, פייסבוק 	

³ [To Talk and to Talkback](#) ניתוח הרטוריקה של השיח התגובה (talkback) בעיתונות המקוונת איילת כהן, מוטי ניגר

הערה: בתכנית יש קישורים לאתרים שונים, הקישורים הם לשימוש אישי ולצפייה בלבד ואין להעתיקם. על המשתמש חלה האחריות לבדוק את תנאי השימוש לצרכים נוספים

מדינת ישראל
 משרד החינוך
 המזכירות הפדגוגית
 אגף תברה ורוח
 הפקוח על הוראת התקשורת

התנסות מעשית	הצעות דידקטיות מומלצות	מושגים	סוגיות ומוקדי הוראה	נושאי לימוד
	הרע.		והצעות החוק לחשיפת שמות מגיבים ומודלים לפרסום תגובות בעיתונות המקוונת בעולם.	
	<p>- הלומדים יערכו סקר בין תלמידי בית הספר בשאלות הנוגעות למודעות וליישום של פרקטיקות הגנה על הפרטיות (למשל: חסימת פרופיל הפייסבוק לצפייה פומבית, העלאה של תמונות אישיות לרשת וכו') ויסיקו מסקנות לגבי תפיסות בני נוער בנושא הגנה על הפרטיות.</p> <p>- הלומדים יציגו על אחד מקירות בית הספר את ממצאי הסקר, מסקנות העולות מהממצאים ו/או סיפורים אישיים (מתוך האינטרנט ומתוך</p>	<ul style="list-style-type: none"> • הזכות לפרטיות • מרחב פרטי • מרחב ציבורי • פפרצי • חוק רונה רמון • תיאטרון הטרור 	<ul style="list-style-type: none"> • הזכות ל'פרטיות' והגנתה בחוק⁵ • חזירה לרשות הפרט: - האיסור על צילום אדם במרחב הפרטי ללא רשותו, לעומת צילום אדם ללא רשותו במרחב הציבורי. - פריצה למיילים / מכשירי סלולר ללא רשות. 	הזכות לפרטיות

⁵ כהן-אלמגור, ר' (2009). אתיקה בתקשורת. הזכות לפרטיות מול זכות הציבור לדעת. בתוך: א' כשר, עיונים באתיקה (עמ' 267-223). ירושלים: מאגנס והמרכז לאתיקה.

הערה: בתכנית יש קישורים לאתרים שונים, הקישורים הם לשימוש אישי ולצפייה בלבד ואין להעתיקם. על המשתמש חלה האחריות לבדוק את תנאי השימוש לצרכים נוספים

מדינת ישראל
משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף תברה ורוח
הפקוח על הוראת התקשורת

התנסות מעשית	הצעות דידקטיות מומלצות	מושגים	סוגיות ומוקדי הוראה	נושאי לימוד
	<p>מאמרים בנושא) על סכנות שבחשיפת הפרטיות, ויציעו רשימת 'טיפים' לשמירה על פרטיות ברשתות החברתיות.</p> <p>- הלומדים יערכו סקר עמדות / ראיונות עם תלמידים ומורים בבית הספר בשאלה כמה מהמרואיינים קבלו סרטוני טרור (כגון סרטונים המתעדים פיגועים וסרטוני דאע"ש) דרך הרשתות החברתיות, האם צפו בהם ומדוע.</p>		<p>- פרטיות ילדים ובני נוער ברשתות חברתיות: הסכנות, בעיית המודעות, והכלים הטכנולוגיים הקיימים המסייעים לשמירה על הפרטיות</p> <p>- הפצת תמונות פוגעניות ושינוי החוק מ'הפרת הפרטיות' ל'הטרדה מינית'⁶.</p> <p>- צלמי הפרצי: בעד ונגד.</p> <p>• בשורות איוב ו"חוק רונה רמון"⁷</p>	

⁶ בירנהק, מי (3/3/2011). לצלם מותר להטריד אסור. **העין השביעית**. זמין ב: <http://www.the7eye.org.il/15443>

⁷ מרמרי, חי (7/5/10). השומרונים הטוב ובשורת איוב. **העין השביעית**. זמין ב: <http://www.the7eye.org.il/41063>

הערה: בתכנית יש קישורים לאתרים שונים, הקישורים הם לשימוש אישי ולצפייה בלבד ואין להעתיקם. על המשתמש חלה האחריות לבדוק את תנאי השימוש לצרכים נוספים

מדינת ישראל
 משרד החינוך
 המזכירות הפדגוגית
 אגף תברה ורוח
 הפקוח על הוראת התקשורת

התנסות מעשית	הצעות דידקטיות מומלצות	מושגים	סוגיות ומוקדי הוראה	נושאי לימוד
			<p>- פרסום תצלומי נפגעים בתאונות ובפיגועים ופרסום צילומי גופות: האם יש ערך חדשותי? האם ישנה חשיבות ציבורית לגיוס דעת הקהל העולמית?⁸</p> <p>- סיקור פיגועים בתקשורת ההמונים, סרטוני פיגועים ברשתות חברתיות ושימוש של טרוריסטים באמצעי התקשורת למטרות טרור והפחדה.⁹</p>	

⁸ מן, רי (25/3/2008). הפורנוגרפיה של הטרור – פרסום תמונות המוות הוא כבר לא טאבו. **העין השביעית**. זמין ב: <http://www.the7eye.org.il/21574>

⁹ גבריאל וימן, "תיאטרון הטרור": אתגרה הקשה של הדמוקרטיה", בתוך ר' כהן-אלמגור (עורך), **סוגיות יסוד בדמוקרטיה הישראלית** (עמ' 247-264), (ת"א: ספרית פועלים, 1999); בועז גנור: אסטרטגיית הטרור המודרני ותפקידה של התקשורת. המאמר מסכם את הדילמות בנושא: **קישור**.

הערה: בתכנית יש קישורים לאתרים שונים, הקישורים הם לשימוש אישי ולצפייה בלבד ואין להעתיקם. על המשתמש חלה האחריות לבדוק את תנאי השימוש לצרכים נוספים

מדינת ישראל
 משרד החינוך
 המזכירות הפדגוגית
 אגף תברה ורוח
 הפקוח על הוראת התקשורת

התנסות מעשית	הצעות דידקטיות מומלצות	מושגים	סוגיות ומוקדי הוראה	נושאי לימוד
	<p>- הלומדים יאתרו ויציגו דוגמאות לפרסומים בעיתיים בזמן משפט היוצרים סכנת הטיה ו'זיהום' של מהלך המשפט ההוגן.</p> <p>- הלומדים יאתרו ויציגו פרסומים אודות קטינים נפגעי עבירה באתרי אינטרנט שונים, ויבחנו את אופן פרסום פרטי הקורבנות והתאמתם לאור חוק הנוער.</p>	<ul style="list-style-type: none"> סוביודיצה צו איסור פרסום חוק הנוער 	<ul style="list-style-type: none"> החשיבות של פומביות ההליך השיפוטי¹⁰. עיקרון הסוביודיצה והשמירה על טוהר ההליך המשפטי. הגנות על מניעת פרסום <ul style="list-style-type: none"> פרטי נפגעות תקיפה מינית צילומי קטינים (חוק הנוער). 	איסור פרסום
<p><u>תקשורת חזותית רדיו ועיתונות:</u></p> <p>הלומדים יאתרו בסרטים, בכתב, בצילום או בשידור מעשים שיש בהם שיח שנאה ויביעו את עמדתם בנושא.</p>	<p>- הלומדים יאתרו מקרה בוחן בהם באים לידי ביטוי הסתה לגזענות ולאלימות. הלומדים יחלצו מהם ביטויים לשיח השנאה. הלומדים יבחנו את המקרים לאור ההתנגשות עם עיקרון חופש הביטוי.</p>	<ul style="list-style-type: none"> גזענות הסתה סכנה של "קרוב לודאי" 	<ul style="list-style-type: none"> ההתנגשות בין הסתה לאלימות וגזענות לבין חופש הביטוי¹¹. ההתנגשות בין עיקרון חופש הביטוי לבין פגיעה ברגשות הציבור¹². 	שיח השנאה
<p><u>תקשורת חזותית רדיו ועיתונות:</u></p>	<p>- הלומדים יכינו מצגת בנושא שיבחרו, תוך הקפדה על שימוש בתמונות אשר אינן מוגנות בזכויות יוצרים כדי ליישם</p>	<ul style="list-style-type: none"> זכויות ממוניות זכויות מוסריות 	<ul style="list-style-type: none"> החוקים והמגבלות בנושא 'זכויות יוצרים'. 	<ul style="list-style-type: none"> קניין רוחני וזכויות יוצרים¹³

¹⁰ נגבי, מ' (2014). "חופש העיתונות וחופש העיתונאי בישראל". רעננה: האוניברסיטה הפתוחה (פרק 7 – חוק לשון הרע)

¹¹ כהן-אלמגור, ר' (2003). מדוע יש להוציא דברי הסתה מגדר עיקרון חופש הביטוי. *מדינה וחברה*, 3, 561–584.

¹² ערך 'זכויות יוצרים' בויקיפדיה (הערך מפורט וכתוב היטב): [קישור](#)

כתבה על המאבק בנושא אתרי הורדות הסרטים הישראלים ברשת: [קישור](#)

¹³ ערך 'קניין רוחני' בויקיפדיה: [קישור](#).

הערה: בתכנית יש קישורים לאתרים שונים, הקישורים הם לשימוש אישי ולצפייה בלבד ואין להעתיקם. על המשתמש חלה האחריות לבדוק את תנאי השימוש לצרכים נוספים

מדינת ישראל
 משרד החינוך
 המזכירות הפדגוגית
 אגף תברה ורוח
 הפקוח על הוראת התקשורת

התנסות מעשית	הצעות דידקטיות מומלצות	מושגים	סוגיות ומוקדי הוראה	נושאי לימוד
<p>הלומדים יצרו/יעדכנו אתר יוטיוב למגמת תקשורת ויעלו בו את עבודותיהם (סרטים/כתבות/תכניות רדיו) תוך בחינת זכויות היוצרים להעלאתן. יש לשים לב גם לשימוש בזכויות היוצרים של פס הקול. התלמידים ינסחו ויציגו באתר קוד אתי להעלאת חומרים לאתר המבוסס על הכללים שלמדו.</p>	<p>את עיקרון זכויות יוצרים בחיי היומיום של התלמידים. בצמוד לכל תמונה יצוין המקור ממנו נלקחה התמונה, ובקובץ הנספח למצגת יסבירו התלמידים על תהליך העבודה.</p>	<p>(קרדיט ושלמות היצירה)</p>	<p>• הזכויות הכלולות בזכויות היוצרים: זכות ממונית ומוסרית.</p>	

ג. תכני התקשורת

תקשורת ההמונים היא זירת מפגש מרכזית להעלאת נושאים ולדיון בהם. כיוון שכך ניתן לבחון, באמצעות ניתוח תכניה, האם המגוון ואופן הצגתו משקפים ערכים דמוקרטיים כמו פלורליזם וחופש ביטוי. בחלק זה של היחידה הלומדים יתוודעו לתיאורית סדר היום ולמושגים נוספים כגון ספירלת השתיקה מיסגור ועוד. כלים אלה יאפשרו ללומדים לבחון את מידת הפלורליזם ואת ההטיות המונעות מלהשיגו. הלומדים יבחנו את המגמות הסמויות והגלויות של שיח התקשורת לקידום נושאים באמצעות חבירה לנציגי קבוצות חזקות ובמקביל החלשה והשתקה של קבוצות אחרות. במילים אחרות באמצעות ניתוח תכני תקשורת נבחן כיצד התקשורת "מגבירה" קולות מסוימים ו"מנמיכה" או אף "משתיקה" אחרים. יחידה זו תתמקד באופן שבו ניתן לראות בתכני התקשורת מימוש הלכה למעשה של חופש הביטוי, כלומר כזה המכיל את כלל הסוגיות, את כלל הדוברים ולכל דובר ניתן זמן שווה. דרך ניתוח התכנים התקשורתיים ייבחנו הגורמים השונים המנסים לקדם סדר יום שונה, המציגים עמדות ואינטרסים שונים.

הערה: בתכנית יש קישורים לאתרים שונים, הקישורים הם לשימוש אישי ולצפייה בלבד ואין להעתיקם. על המשתמש חלה האחריות לבדוק את תנאי השימוש לצרכים נוספים

מדינת ישראל
משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף תברה ורוח
הפקוח על הוראת התקשורת

מטרות

התלמידים:

1. יכירו את האמצעים לקביעת סדר היום התקשורתי.
2. יבינו את ההבדל שבין בולטות תקשורתית למיסגור תקשורתי.
3. יבחנו את השפעתם של הבולטות, המיסגור התקשורתי והערך החדשותי על סדר היום הציבורי.

הערה: בתכנית יש קישורים לאתרים שונים, הקישורים הם לשימוש אישי ולצפייה בלבד ואין להעתיקם. על המשתמש חלה האחריות לבדוק את תנאי השימוש לצרכים נוספים

תכנית לימודים בתקשורת, תמוז תשע"ז – יולי 2017

מדינת ישראל
 משרד החינוך
 המזכירות הפדגוגית
 אגף תברה ורוח
 הפקוח על הוראת התקשורת

נושאי לימוד	סוגיות ומוקדי הוראה	מושגים	הצעות דידקטיות מומלצות	התנסות מעשית
סדר יום תקשורת ¹⁵	<ul style="list-style-type: none"> האמצעים לקביעת סדר- יום תקשורת: <ul style="list-style-type: none"> בחירת נושאים. הבלטה של נושאים תוך שימוש באמצעים שונים להבלטה (כגון: מיקום במהדורת טלוויזיה, או בעתון גודל כותרות, תמונות). השפעת סדר היום על פלורליזם: מגוון נושאים המגיעים לידיעת הציבור מקומו של הפלורליזם 	<ul style="list-style-type: none"> סדר יום¹⁴ בולטות תקשורתית 	<p>- הלומדים ישוו בין אמצעי תקשורת שונים מאותו יום כדי לזהות את סדר היום התקשורתית בכל אחד מהם. כגון:</p> <p>- ניתוח של כלי תקשורת זהים לדוגמה השוואת סדר יום בעיתונים שונים או בערוצי טלוויזיה שונים. ההשוואה תתייחס הן לסדר היום והן למקום שנושאים דומים קבלו בכל אחד מהכלים.</p> <p>- ניתוח של כלי תקשורת שונים כגון טלוויזיה, עיתון או אתר חדשות באינטרנט. לדוגמה השוואת סדר יום. ההשוואה תתייחס הן לסדר היום והן למקום שנושאים דומים קבלו בכל אחד מהכלים.</p>	<p>תקשורת חזותית רדיו ועיתונות:</p> <p>הלומדים יתנסו בקביעת סדר יום באמצעי תקשורת שונים כגון: עיתון, מהדורת חדשות בטלוויזיה, מהדורת חדשות ברדיו. הלומדים יבחרו ידיעות שונות ויעצבו את העמוד הראשון והעמוד אחורי וינמקו את קביעת סדר היום שהציגו.</p>

¹⁴ מקוויל, ד. (2014) מבוא לתקשורת המונים, האוני' הפתוחה, עמ' 589-593,

¹⁵ כספי, ד. (1995) תקשורת המונים ב' עמ' 99-94. אסכולת סדר יום

מקוויל, ד. (2014) מבוא לתקשורת המונים, האוני' הפתוחה, עמ': 590-592, קביעת סדר יום

הערה: בתכנית יש קישורים לאתרים שונים, הקישורים הם לשימוש אישי ולצפייה בלבד ואין להעתיקם. על המשתמש חלה האחריות לבדוק את תנאי השימוש לצרכים נוספים

מדינת ישראל
 משרד החינוך
 המזכירות הפדגוגית
 אגף תברה ורוח
 הפקוח על הוראת התקשורת

נושאי לימוד	סוגיות ומוקדי הוראה	מושגים	הצעות דידקטיות מומלצות	התנסות מעשית
מסגור תקשורתי והשמעת קולות	<ul style="list-style-type: none"> התקשורתי בעידן הדיגיטאלי. מסגור: התקשורת נותנת עדיפות שונה לקולות ודעות בסוגיות מסוימות¹⁶ מודל לניתוח של מסגור¹⁷ המסגור התקשורתי משפיע על ההתייחסות של אנשים לסוגיות ולפרשיות¹⁸ 	<ul style="list-style-type: none"> מסגור מסגרת אירועית, מסגרת נושאת. 	<ul style="list-style-type: none"> זיהוי מסגור בסיקור החדשותי: הלומדים ינתחו סיקור של הפגנות/מחאות באמצעי תקשורת שונים. ניתוח משווה של סיקור חדשותי באתרי מגזרים שונים כמו: חרדים, חילוניים. העלאת נקודות מבט שונות שאינן קיימות בסיקור וזיהוי וניתוח של נקודות מבט מודגשות בסיקור. 	<p><u>תקשורת חזותית רדיו ועיתונות:</u> הלומדים יסקרו אירוע חדשותי</p> <p>הלומדים יבנו את הסיקור בהתאם למודל שנלמד.</p> <p>הלומדים ישוּו בין הסיקורים השונים שלהם כדי לזהות את המסגור התקשורתי בכל תיעוד.</p>
עלייתן ושקיעתן של סוגיות חברתיות כתוצאה ממסגור תקשורתי	<ul style="list-style-type: none"> ההשפעה של כיסוי תקשורתי של סוגיות על מקומן בשיח בחברה. שלבי המודל של דאונס¹⁹: שלב קדם בעייתי 		<ul style="list-style-type: none"> עבודת חקר: בחינת מקומם וזמן המשכיותם של סוגיות חברתיות באמצעי התקשורת השונים. בחינת הטיפול בסוגיות חברתיות של גורמים מחוץ לאמצעי התקשורת. 	

¹⁷ כספי, תמונות בראש-דעת קהל ודמוקרטיה. עמ' 159 – 163: מקוויל מבוא לתקשורת המונים עמ' 438 – 441.

¹⁸ גמסון, ו' א' ומודיליאני, א' (). שיח תקשורתי ודעת קהל בנושא כוח גרעיני: גישה קונסטרוקציוניסטית. בתוך: דעת קהל ודמוקרטיה

¹⁹ כספי תמונות בראש 252—255.

הערה: בתכנית יש קישורים לאתרים שונים, הקישורים הם לשימוש אישי ולצפייה בלבד ואין להעתיקם. על המשתמש חלה האחריות לבדוק את תנאי השימוש לצרכים נוספים

מדינת ישראל
משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף תברה ורוח
הפקוח על הוראת התקשורת

התנסות מעשית	הצעות דידקטיות מומלצות	מושגים	סוגיות ומוקדי הוראה	נושאי לימוד
			<ul style="list-style-type: none">- גילוי מדאיג והתלהבות אופורית- הבנת העלות של פתרון הבעיה- דעיכה - היכולת של סוגיות חברתיות להתקיים בתודעה הציבורית.	

ביבליוגרפיה

מקוויל, ד. (2014). *מבוא לתקשורת המונים*. רעננה : האוניברסיטה הפתוחה

כספי, ד. (2001). *תמונות בראש*. תל אביב: האוניברסיטה הפתוחה.

הערה: בתכנית יש קישורים לאתרים שונים, הקישורים הם לשימוש אישי ולצפייה בלבד ואין להעתיקם. על המשתמש חלה האחריות לבדוק את תנאי השימוש לצרכים נוספים

תכנית לימודים בתקשורת, תמוז תשע"ז – יולי 2017

מדינת ישראל
משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף תברה ורוח
הפקוח על הוראת התקשורת

ד. מתווכי התקשורת

עיתונאים ועורכים הם אנשי מקצוע המתווכים את המפגש בין שפע המידע לבין הציבור בחברות דמוקרטיות. הם נתפסים כמחויבים לערכים דמוקרטיים (ראו יחידת פתיח) כחלק מהתנהלותם המקצועית. המתווכים פועלים גם על פי תרבות ארגונית מוסדרת המגבילה, לעיתים, את מידת החופש שלהם. עם זאת בעידן של אמצעי תקשורת חדשים לעיתים קרובות תפקיד התיווך המסורתי הולך ונחלש כיוון שמצויה בידו של כל אדם היכולת לדווח על אירוע תקשורתי ללא מחויבות לערכים עיתונאיים. בעידן המקוון הנגישות של העיתונאי למידע והאמצעים להפצתו השתנו. ביחידה זו זה נתוודע הן להגדרות המקצועיות של מי שעוסק במלאכת החדשות והן למגבלות השונות המוטלות על עבודתם של מתווכי התקשורת - כמו למשל מחויבות העיתון לערכים חדשותיים. אופני מיון חדשות על פי מועד פרסומן, והשפעת המקורות. הלומדים ידונו בדילמות עמם מתמודדים המתווכים ובמצבים של התנגשות העלולים לפגוע במימוש הערכים הדמוקרטיים שהתקשורת אמונה עליהם.

מטרות

התלמידים:

1. יתוודעו לגבולות חופש הפעולה והמחויבות המקצועית של המתווכים ל"ערכים חדשותיים".
2. יכירו את מאפייניהם של העיתונאים "המסורתיים" והעיתונאים "החדשים" ויעמדו על ההבדלים ביניהם.

הערה: בתכנית יש קישורים לאתרים שונים, הקישורים הם לשימוש אישי ולצפייה בלבד ואין להעתיקם. על המשתמש חלה האחריות לבדוק את תנאי השימוש לצרכים נוספים

מדינת ישראל
 משרד החינוך
 המזכירות הפדגוגית
 אגף תברה ורוח
 הפקוח על הוראת התקשורת

3. יתנסו ב"דילמת העיתונאי" - בין "עניין ציבורי" ל"עניין לציבור".
4. יזהו דילמות ערכיות שמגולמת בהן התנגשות בין ערכים המהווים את ליבת הדמוקרטיה.

נושאי לימוד	סוגיות ומוקדי הוראה	מושגים	הצעות דידיקטיות	התנסות מעשית
<p>מקורות עיתונאיים</p> <p>השפעתם של המקורות העיתונאיים על</p>	<ul style="list-style-type: none"> העיתונות נשענת על מקורות מידע שונים ולכל מקור יש נגישות שונה²⁰ לתקשורת וההשלכות של נגישות זו על הציבור 	<ul style="list-style-type: none"> נגישות קבועה נגישות על ידי שיבוש נגישות ישירה דלת ראשית 	<p>- הלומדים יזהו קריטריונים של ערך חדשותי ומקורות עיתונאיים שונים בידיעות/בכתבות עיתונאיות. לדוגמא תכנית תחקיר טלוויזיונית (למשל "עובדה" או "המקור").</p>	<p>יצירת ידיעה חדשותית (אייטם) בסגנון "רשומון" כדי לתאר אירוע שבו שכל מספר, מציג את האירוע מנקודת מבטו.</p>

²⁰ מקווילד. (2014). מבוא לתקשורת המונים, עמודים 372-373 375-377.

הערה: בתכנית יש קישורים לאתרים שונים, הקישורים הם לשימוש אישי ולצפייה בלבד ואין להעתיקם. על המשתמש חלה האחריות לבדוק את תנאי השימוש לצרכים נוספים

מדינת ישראל
 משרד החינוך
 המזכירות הפדגוגית
 אגף תברה ורוח
 הפקוח על הוראת התקשורת

התנסות מעשית	הצעות דידיקטיות	מושגים	סוגיות ומוקדי הוראה	נושאי לימוד
	<p>- הלומדים ימיינו ידיעות שונות על פי קריטריונים חדשתיים</p> <p>- הלומדים יזהו ידיעה חסרת ערך חדשתי ויוסיפו לה מידע כדי שתעמוד בקריטריונים החדשתיים כך שתהפוך לבעלת ערך חדשתי (למשל: ידיעה חסרת חשיבות חדשתי, מקבלת חשיבות כאשר הנושא שלה הוא נבחר ציבור).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • דלת אחורית 	<ul style="list-style-type: none"> • קריטריונים של ערך חדשתי²¹ - מה הופך אירוע לחדשה עיתונאית? (היקרות – occurrence) - ערכו של מידע נמדד על פי מידת העמידה שלו בקריטריונים חדשתיים. ככל שהוא עונה ליותר קריטריונים כך חשיבותו עולה. 	<p>הבולטות, המיסגור והערך חדשתי</p>
	<p>- התלמידים ינתחו אירועים המציגים את התופעה שבה בעידן המקוון כל אחד יכול לכתוב ולהוות מקור לידיעות חדשתיות. הדגמה באמצעות הסרט "הטוקבטיסקים"</p> <p>- התלמידים יכירו וינתחו כתבות של מגוון פובליציסטים (כותבי טורים).</p> <p>- התלמידים ינתחו נושא אקטואלי כפי</p>	<ul style="list-style-type: none"> • אובייקטיביות/ סובייקטיביות²² • מקורות מידע • חיסיון עיתונאי²³ • ידיעה חדשתי • כתבה מורחבת 	<ul style="list-style-type: none"> • מיהו עיתונאי/ מהו "המעשה העיתונאי" - עיתונות מקצועית לעומת סוגות חדשות של עיתונאות עיתונות²⁴ - האם כל אחד יכול להיות עיתונאי? - נגישות העיתונאי למידע 	<p>עיתונאים "מסורתיים" לעומת עיתונאים "חדשים"</p>

²¹ מקוויל ד. (2014). מבוא לתקשורת המונים, עמודים 359-367.

²² ירון האזרחי, לא קיים עיתונאי אובייקטיבי בכתב העת האינטרנטי העין השביעית [קישור](#).

²³ חיסיון מקורות מידע: פסק דין תקדימי- ציטרין ונבו, לפני השופט שמגר, 1987 [קישור](#).

הרחבת היקף החיסיון העיתונאי על ידי השופט רובינשטיין, 2012 [קישור](#).

²⁴ מיהו עיתונאי 2013 / חנוך מרמרי, העין השביעית [קישור](#).

הערה: בתכנית יש קישורים לאתרים שונים, הקישורים הם לשימוש אישי ולצפייה בלבד ואין להעתיקם. על המשתמש חלה האחריות לבדוק את תנאי השימוש לצרכים נוספים

מדינת ישראל
 משרד החינוך
 המזכירות הפדגוגית
 אגף תברה ורוח
 הפקוח על הוראת התקשורת

נושאי לימוד	סוגיות ומוקדי הוראה	מושגים	הצעות דיזקטיות	התנסות מעשית
	<p>והמצעים להפצתו בעידן המקוון.</p> <p>- ההשפעות של העיתונאות המקוונת על זרימת המידע ועל ייצוג מגוון הדעות בחברה</p> <p>- השינויים בתפיסת העיתונות בעקבות האינטראקטיביות של קהלי התקשורת.</p> <p>- שינוי מוקדי הכוח (גם לנמענים) בעקבות התפתחות אמצעי התקשורת החדשים כולל הרשתות החברתיות.</p> <p>• לעיתונאי "החדש" יש קיום שאיננו תלוי במוסד התקשורת</p> <p>- העיתונות כפרופסיה: האם צריך לקבל הכשרה כדי להיות עיתונאי?</p> <p>- הנגישות וההפצה של מידע ללא מגבלות מוסדיות</p>	<p>• מאמר דעה</p>	<p>שהוא בא לידי ביטוי בסגנונות כתיבה שונים: ידיעה חדשותית ביומן/ אתר חדשות; כתבה במוסף העיתון טור דעה בעיתון / אתר חדשות</p> <p>- התלמידים ינסחו ידיעה על אירוע בית ספרי בשלושה סוגי סגנונות של ידיעות חדשותיות: ווטסאפ, פייסבוק ואתר בית הספר.</p> <p>- התלמידים יכתבו מאמר חדשותי באחד מהסגנונות הבאים: ידיעה חדשותית כ- 250 מילה, כתבה מורחבת כ- 500 מילה, מאמר דעה - 350 מילה.</p>	
מועצת העיתונות בישראל	<p>• תפקיד מועצת העיתונות²⁵</p> <p>- שמירה על חופש העיתונות</p>	<p>• מועצת העיתונות</p>	<p>- התלמידים יעקבו אחרי סיקור עיתונאי/חדשותי במשך מספר שבועות, יאתרו הפרות של כללי</p>	

²⁵ אתר מועצת העיתונות בישראל, [קישור](#).

הערה: בתכנית יש קישורים לאתרים שונים, הקישורים הם לשימוש אישי ולצפייה בלבד ואין להעתיקם. על המשתמש חלה האחריות לבדוק את תנאי השימוש לצרכים נוספים

מדינת ישראל
 משרד החינוך
 המזכירות הפדגוגית
 אגף תברה ורוח
 הפקוח על הוראת התקשורת

נושאי לימוד	סוגיות ומוקדי הוראה	מושגים	הצעות דיזקטיות	התנסות מעשית
	ועל זכות הציבור לדעת. - הגדרת כללי אתיקה ²⁶ עיתונאית לכל העוסקים בתקשורת ופיקוח על קיומם.	<ul style="list-style-type: none"> • חופש ביטוי • אתיקה • ברווז עיתונאי • ספין תקשורתי 	<p>אתיקה מתוך תקנון האתיקה של מועצת העיתונות, וינסחו פניה לערוץ התקשורת, ובמקרה הצורך לבית הדין לאתיקה של מועצת העיתונות. קישור לאתר בית הדין:</p> <p>http://www.moaza.co.il/BRPortal/br/P102.jsp?arc=26829</p>	
העיתונות המקוונת בישראל ²⁷	<ul style="list-style-type: none"> • מאפייני העיתונות המקוונת • השפעות התקשורת המקוונת 	עיתונות מקוונת	<p>התלמידים יבחרו נושא חדשותי 'חם' מהרגע בו הוא פורסם לראשונה, ויעקבו אחרי הסיקור העיתונאי של נושא זה במשך יומיים, תוך השוואה בין שני ערוצי חדשות: ערוץ מקוון וערוץ מודפס. בהשוואה יתייחסו למספר ממדים: טווח הזמן מההתרחשות לפרסום; קצב העדכונים; מידת האמינות והדיוק; מידת ההעמקה והפרשנות; היקף הסיקור (כמה מקום הוא תפס, כמה אייטמים וכו'); מגוון דעות בנוגע לנושא; תגובות הקהל וכו'.</p>	

²⁶ תקנון האתיקה של מועצת העיתונות, קישור.

תקנון האתיקה של הרשות השנייה, קישור.

תקנון האתיקה של רשות השידור, קישור.

²⁷ אלטשולר, ת. (2007). עיתונות דוט.קום. העיתונות המקוונת בישראל. המכון הישראלי לדמוקרטיה.

הערה: בתכנית יש קישורים לאתרים שונים, הקישורים הם לשימוש אישי ולצפייה בלבד ואין להעתיקם. על המשתמש חלה האחריות לבדוק את תנאי השימוש לצרכים נוספים

מדינת ישראל
משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף תברה ורוח
הפקוח על הוראת התקשורת

ה. קהלי התקשורת

גם בחברה בה מעוגן חופש הביטוי בחקיקה או בהסדרים פורמליים עדין הרבה תלוי בתרבות ובהרגלים של משתמשי המדיה. גם כאשר קיים לציבור מידע מגוון והקשרים שבהם יכולים ללמוד על המציאות הפוליטית ואתגריה, עדיין הרבה תלוי ברצונות קהלי המדיה. ביחידה זו שלושה נושאים. ראשית, נתייחס לסוגים שונים של אזרחים בחברה דמוקרטית אותם ניתן להגדיר על פי דרגת הפעילות שלהם. שנית, נציע מספר תיאוריות הנוגעות בהשפעת המדיה על קהלים בעניין של שיח פוליטי וציבורי, זרימה דו שלבית וספירלת השתיקה. החלק השלישי יעסוק בהיבטים השונים של שימוש בתקשורת לצרכים פוליטיים בעידן הדיגיטאלי. עקרונות הפלורליזם התקשורתי וחופש הביטוי הם הקריטריונים להערכת ביצועי תקשורת ההמונים. לא ניתן לקבל את התמונה המלאה בדבר אופן פעולתם בחברה מבלי שנבחן האם הציבור, אכן עושה שימוש בערוצים השונים העומדים לרשותו בכדי לבטא את דעותיו אף לנצלם לשם השתתפות פוליטית כפי שמצופה מאזרח בחברה דמוקרטית. המתח המרכזי בעניין זה הוא בין יכולתו של הקהל לפעול באופן אוטונומי ולנצל את ערוצי התקשורת שעומדים לרשותו בכדי לממש את חופש הביטוי המוקנה לו כאזרח בחברה דמוקרטית, לבין מגבלות שונות המושגות עליו כגון מגבלות של זמן ועניין, מגבלות הקשורות לסביבה חברתית המשמשת הן כמקור מידע והן כמאיימת עליו בבידוד. הסוגיות שיעמדו במרכז הפרק: האם הציבור מעוניין להביע את דעתו בענייני דיומא? מה בין דעה לפעולה? האם מחשבותיו של צרכן התקשורת הן עצמאיות או נתונות להשפעות חיצוניות (כמו השפעת תכני תקשורת ההמונים או רצון אנושי להשתייך לקבוצת הרוב, המדרבן אנשים לנקוט בעמדות קונפורמיות)? האם המדיה החדשים שיפרו את מגוון האפשרויות של צרכן התקשורת לבטא את עצמו?

הערה: בתכנית יש קישורים לאתרים שונים, הקישורים הם לשימוש אישי ולצפייה בלבד ואין להעתיקם. על המשתמש חלה האחריות לבדוק את תנאי השימוש לצרכים נוספים

מדינת ישראל
 משרד החינוך
 המזכירות הפדגוגית
 אגף תברה ורוח
 הפקוח על הוראת התקשורת

מטרות

התלמידים:

1. ידעו להבחין בין סוגים שונים של פעילות הקהל בתקשורת
2. יבינו את הקשר בין חופש הביטוי ואקטיביזם חברתי
3. ינתחו את האופן שבו ניתן לתרגם מידע תקשורתי לפעילות חברתית
4. יכירו בחשיבותם של מגעים בין אישיים ומנהיגי דעה כגורמים מתווכים בהשפעות התקשורת
5. יבינו את ההזדמנויות שמאפשר העידן הדיגיטלי להשתתפות אזרחית

התנסות מעשית	הצעות דידקטיות	מושגים	סוגיות ומוקדי הוראה	נושאי לימוד
	<p>התלמידים יבינו מאת הקשר בין חופש הביטוי ואקטיביזם חברתי:</p> <p>- ינתחו אירוע תקשורתי שמתקיים בהווה באמצעי התקשורת החדשים.</p> <p>- יבחרו נושא חדשותי 'חס' שמטריד גם את חבריהם מבית הספר, ויערכו סקר הכולל שאלות (כגון: האם נחשפת</p>	<ul style="list-style-type: none"> • קהל סביל • קהל מופעל • קהל קשוב • קהל פעיל • פעילות וברנות • טווח החשיפה 	<ul style="list-style-type: none"> • הגדרת הקהל על פי מדדים שונים²⁸ - על פי מידת הפעילות - על פי אופי המדיום. - על פי הצרכים. • מודל טארד: המעבר ממידע 	<p>קהלי תקשורת ומידת מעורבותם התקשורתית כאזרחים: מימוש חופש הביטוי</p>

²⁸ מקווילד. (2014). מבוא לתקשורת המונים, עמודים 490-482

הערה: בתכנית יש קישורים לאתרים שונים, הקישורים הם לשימוש אישי ולצפייה בלבד ואין להעתיקם. על המשתמש חלה האחריות לבדוק את תנאי השימוש לצרכים נוספים

מדינת ישראל
משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף תברה ורוח
הפקוח על הוראת התקשורת

נושאי לימוד	סוגיות ומוקדי הוראה	מושגים	הצעות דידקטיות	התנסות מעשית
	לשיחה ולפעולה ²⁹	• מודל טארד	לסוגיה באמצעי התקשורת; האם שוחחת על הנושא עם חברים; האם העלית פוסט בפייסבוק / תגובה בווטסאפ לנושא וכו'. על בסיס סקר זה - ינתחו את מאפייני הקהל שהוגדרו: סביל, קשוב, מופעל וכו'.	
אזרחות בעידן הדיגיטאלי	• השינויים במודל "מידע שיחה ופעולה" בעידן הדיגיטלי • תמיכת הרשת באקטיביזם פוליטי ובהשתתפות האזרחים. • תרומת הרשת להתארגנות חברתית ³⁰	• רשתות חברתיות	- התלמידים יערכו ראיון עם 'אושית רשת' (פעיל חברתי, עיתונאי, איש ציבור וכו'), וינתחו את האופן בו הוא תופס את הכוח של הרשת החברתית בגיוס ציבורי ופוליטי, מול המצב לפני קיום הרשתות החברתיות.	

²⁹ כספי, תמונות בראש- דעת קהל ודמוקרטיה. עמודים 27-37.

³⁰ מקווילד, ט. (2014). מבוא לתקשורת המונים, עמודים 171-175.

שפינר, ש' וברונשטיין ג'. (2015). [בחינה של פעילותן של קבוצות המחאה ברשת החברתית פייסבוק בעקבות המחאה החברתית במצרים 2011](#).

מידעת, 10, עמ' 100-140.

פאבל, ט. (ללא תאריך). [המחאה החברתית והרשתות החברתיות: מהעולם המקוון לעולם הממשי ובחזרה](#). ירושלים מכון המחקר של הכנסת.

הערה: בתכנית יש קישורים לאתרים שונים, הקישורים הם לשימוש אישי ולצפייה בלבד ואין להעתיקם. על המשתמש חלה האחריות לבדוק את תנאי השימוש לצרכים נוספים.

תכנית לימודים בתקשורת, תמוז תשע"ז – יולי 2017

מדינת ישראל
 משרד החינוך
 המזכירות הפדגוגית
 אגף תברה ורוח
 הפקוח על הוראת התקשורת

נושאי לימוד	סוגיות ומוקדי הוראה	מושגים	הצעות דידקטיות	התנסות מעשית
חשיבותם של מגעים בין אישיים כגורם מתווך בהשפעות התקשורת ³¹	<ul style="list-style-type: none"> • תיאורית הזרימה הדו שלבית - חשיבות היחסים בינאישיים בתהליך המשא ומתן עם תכני התקשורת. - התייעצות ושיחה עם מנהיגי הדעה 	<ul style="list-style-type: none"> • זרימה דו שלבית • מנהיג דעה 	- התלמידים יערכו סקר בין התלמידים בנושא הרגלי רכישה בתחומים כמו אופנה וטכנולוגיה (סמארטפונים, טבלטים וכו') ויבחנו האם וכיצד משפיע הפרסום במדיה על החשיפה למוצרים שונים, והאם וכיצד מתייעצים החברים עם 'מנהיגי דעה' בנוגע לרכישת מוצרים חדשים.	
חשיבותה של תקשורת להמונים בעיצוב דעת קהל	<ul style="list-style-type: none"> • האם דעותינו הן שלנו? • תיאורית ספירת השתיקה: אנשים מבטאים או חוששים לבטא את דעתם על פי מידת הפופולאריות שלה. 	<ul style="list-style-type: none"> • ספירת השתיקה³² 	- עריכת סקר אנונימי בנושא טעון (יש להתייחס לסקר זה ברגישות ובשיקול דעת תוך כבוד וסובלנות לאחר) וסיכום של הדעות. לאחר זמן עריכת משאל גלוי באותו נושא במטרה לזהות אם יש פער בין הסקר האנונימי לבין הסקר הגלוי ודיון במשמעותו.	

1. מוסדות התקשורת במשטר דמוקרטי

יחידה זו תעסוק במוסדות תקשורת ההמונים בישראל בראשית המאה ה-21, תוך בחינת הדפוסים השונים של יחסי הגומלין בין מוסד התקשורת לבין החברה ומוסדותיה. תיערך היכרות עם מפת התקשורת בישראל והקשרים בין הארגונים המרכיבים אותה ועם מודלים שונים של ארגוני תקשורת: ציבורי, מסחרי ופרטי. ייבחנו התהליכים הפוליטיים, החברתיים, הכלכליים והטכנולוגיים המשפיעים על התפתחותו של מוסד התקשורת הייחודי בדמוקרטיה הישראלית

³¹ לאפי, ד. (2011) סוגיות מפתח בתיאוריית המדיה, רעננה: האוניברסיטה הפתוחה. עמ' 33-36

³² מקוויל, ד. (2014). מבוא לתקשורת המונים. רעננה: האוניברסיטה הפתוחה. עמ', 597-599

הערה: בתכנית יש קישורים לאתרים שונים, הקישורים הם לשימוש אישי ולצפייה בלבד ואין להעתיקם. על המשתמש חלה האחריות לבדוק את תנאי השימוש לצרכים נוספים

מדינת ישראל
משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף תברה ורוח

הפקוח על הוראת התקשורת

כדוגמת הצנזורה הצבאית. יילמדו המנגנונים השונים המופעלים לפיקוח על מוסד התקשורת וגבולות הרגולציה. תקנות וחקיקה אמורים לצמצם את הפערים בין האידיאלי למצוי גם ביישום הערכים הדמוקרטיים כמו חופש הביטוי וחופש המידע. ההשלכות של השפעות התקשורת על התנהלותם של מוסדות אחרים חברתיים, כלכליים ופוליטיים בהקשר של חופש ביטוי וגבולותיו בדגם התקשורת הישראלי הייחודי

מטרות

התלמידים:

1. לימוד הדגמים השונים של יחסי הגומלין בין מוסדות התקשורת למוסדות החברה.
2. ניתוח השינויים שפקדו את מפת התקשורת הישראלית ולימוד יחסי הכוחות המעצבים את התנהלותה והעדפותיה התכניות.
3. הערכת חופש הביטוי, הצנזורה הצבאית והצנזורה העצמית של עיתונאים בישראל בעיתונות המסורתית ובמרחב הווירטואלי בדגם הישראלי המיוחד
4. עידוד קריאה ביקורתית של המוצר התקשורתי הפרטי – מסחרי לעומת הציבורי בהקשר לסוגיית הון שלטון ותקשורת.

הערה: בתכנית יש קישורים לאתרים שונים, הקישורים הם לשימוש אישי ולצפייה בלבד ואין להעתיקם. על המשתמש חלה האחריות לבדוק את תנאי השימוש לצרכים נוספים

מדינת ישראל
 משרד החינוך
 המזכירות הפדגוגית
 אגף תברה ורוח
 הפקוח על הוראת התקשורת

נושאי לימוד	סוגיות ומוקדי הוראה	מושגים	הצעות דידיקטיות	התנסות מעשית
דגמי ממשל- תקשורת ³³	<ul style="list-style-type: none"> דגמים לקשרי שלטון-תקשורת: <ul style="list-style-type: none"> מאפיינים וייחודיות בכל הדגמים: טוטליטרי, ליבראלי, האחריות החברתית מודל דגמי ממשל-תקשורת כביטוי לטווח של אפשרויות שליטה, פיקוח ואוטונומיה 	<ul style="list-style-type: none"> הדגם הטוטליטרי הדגם הליבראלי האחריות החברתית שליטה פיקוח אוטונומיה 	<ul style="list-style-type: none"> הלומדים יאתרו וינתחו דגמי שלטון-תקשורת שונים באמצעות צפייה וניתוח סרטים ויצינו את היתרונות והחסרונות של כל דגם. לדוגמה: <ul style="list-style-type: none"> הדגם הליבראלי: צפייה בסרט "משחקי שלטון" (טריילר) הדגם הטוטליטרי: צפייה בסרט "חיים של אחרים" הלומדים יאתרו וינתחו מקרים (אירועים היסטוריים או אקטואליים) הכוללים סוגיות של יחסי שלטון ותקשורת ויצו את התוצרים באמצעים שונים כמו: מצגת שיתופית, משחקים, המסכמים את מאפייני הדגמים וההבדלים ביניהם. 	
הדגם הישראלי המעורב: המתח בין חופש הביטוי ובטחון המדינה	<ul style="list-style-type: none"> ייחודו של הדגם הישראלי המעורב <ul style="list-style-type: none"> מורכב מדגם האחריות החברתית ודגם האוטוריטרי. מצוי בזיקה להיסטוריה הישראלית הצנזורה הצבאית והקושי באכיפתה בעידן המקוון בהקשר 	<ul style="list-style-type: none"> הדגם הישראלי המעורב צנזורה צבאית³⁴ צנזורה עצמית הצנזורה בעידן הווירטואלי 	<ul style="list-style-type: none"> הלומדים יבקרו בארגון תקשורת וייבחנו את היישוב של ערכי הדמוקרטיה בתוך מוסדות תקשורתיים כגון טלוויזיה, מערכת עיתון, תחנת רדיו. הלומדים יאתרו וינתחו מקרה בוחן שבו הצנזורה הצבאית התערבה בפרסומו בתקשורת: לדוגמה: צפייה בסרט שיח לוחמים הסלילים הגנוזים מאת מור לוי. 	עיתון רדיו ותקשורת חזותית: בעקבות הביקור בארגון תקשורת הלומדים יצרו כתבה (רדיו, תקשורת חזותית, עיתון) אשר תשקף דילמות בין חופש הביטוי ובטחון המדינה.

³³ מקוויל, ד. (2014). מבוא לתקשורת המונים. רעננה: האוניברסיטה הפתוחה. עמודים 268 – 270, 277 – 281.

³⁴ משה נגבי (2011) חופש העיתונות וחופש העתונות בישראל. "הגבלות על בעלות צולבת ועל ריכוזיות בשוק התקשורת" עמ' 95-105.

הערה: בתכנית יש קישורים לאתרים שונים, הקישורים הם לשימוש אישי ולצפייה בלבד ואין להעתיקם. על המשתמש חלה האחריות לבדוק את תנאי השימוש לצרכים נוספים

מדינת ישראל
 משרד החינוך
 המזכירות הפדגוגית
 אגף תברה ורוח
 הפקוח על הוראת התקשורת

נושאי לימוד	סוגיות ומוקדי הוראה	מושגים	הצעות דידקטיות	התנסות מעשית
	של הדגם האוטוריטרי ³⁵			
מבנה התקשורת בישראל ⁴⁰ : בעלויות אינטרסים ומנגנוני שליטה	<ul style="list-style-type: none"> מפת התקשורת בישראל: בעלויות מול רגולציה ציבורית. השלכות חברתיות ותרבותיות של ריכוז בעלויות צולבות מנגנונים שונים המופעלים לפיקוח על מוסד התקשורת חוקים מסדירים (לדוגמא חוק הרשות השנייה) מודלים של ארגוני תקשורת: שידור ציבורי, מסחרי ופרטי. 	<ul style="list-style-type: none"> מפת התקשורת בישראל תקשורת ציבורית תקשורת מסחרית חוקים מסדירים: חוק רשות השידור- תקשורת ציבורית³⁷ חוק הרשות השנייה מקורות מימון אגרת מנוי 	<ul style="list-style-type: none"> הלומדים יזהו וינתחו את מפת התקשורת בישראל ויבינו את מנגנוניה. התלמידים יזהו את הבעלויות הצולבות ואת השלכותיהן על הדמוקרטיה. צפייה/קריאה/שמיעה של אותו האירוע ובחינת ההבדלים בין הערוץ הציבורי או המסחרי לאור ההיכרות עם מפת הבעלויות³⁶ וכיצד הם באים לידי ביטוי בפועל בתקשורת (תיאורי מקרים ברדיו בטלוויזיה ובעיתון) צפייה בסרט "המדריך למהפכה" בשלמותו כדי להבין את המאבק על קיומו של השידור הציבורי. 	תקשורת חזותית, רדיו ועיתון הפקה של כתבה ברדיו, בעיתון או בתקשורת החזותית: אותו הנושא מופק לשידור מסחרי לעומת שידור ציבורי.

³⁵ אלטשולר, ת. (2012) [משמעות הצנזורה בעידן של חופש מידע דיגיטלי](#). בתוך: מאמרים - המכון הישראלי לדמוקרטיה.

[מה מספרת מפת הבעלויות בתקשורת הישראלית של סוף 2014](#)

³⁷ נגבי מ. (2011) חופש העיתונאי וחופש העתונות בישראל- דיני תקשורת ואתיקה עתונאית, אוני' פתוחה עמ' 268

הערה: בתכנית יש קישורים לאתרים שונים, הקישורים הם לשימוש אישי ולצפייה בלבד ואין להעתיקם. על המשתמש חלה האחריות לבדוק את תנאי השימוש לצרכים נוספים

מדינת ישראל
 משרד החינוך
 המזכירות הפדגוגית
 אגף תברה ורוח
 הפקוח על הוראת התקשורת

נושאי לימוד	סוגיות ומוקדי הוראה	מושגים	הצעות דידקטיות	התנסות מעשית
		<ul style="list-style-type: none"> פרסומות תעמולה קרייטינג³⁸ בעלויות צולבות וריכוזיות³⁹ 		
הון שלטון עיתון	<ul style="list-style-type: none"> חשיבות חשיפת קשרי הון-שלטון-עיתון בתקשורת⁴¹ האיום על הפלורליזם והשקיפות – גילוי נאות⁴² קשרים בין אליטות וארגוני תקשורת: קידום סדר יום כלכלי ופוליטי של בעלי עניין. 	<ul style="list-style-type: none"> הון שלטון עיתון פלורליזם ושקיפות 	<p>הלומדים יבחנו את הקשר שבין הון שלטון ותקשורת ויעמדו על השפעותיהם של קשרים אלה על האינטרס הציבורי:</p> <ul style="list-style-type: none"> צפייה ודיון בסרט "שיטת השקשוקה" צפייה בעימות בעקבות הקרנת הסרט בערוץ הראשון. צפייה ודיון בסרט או בסדרה כולה - <u>מגש הכסף</u>, 2015, של דורון צברי ואמיר בן-דוד. דיבייט, או משפט ציבורי, או תחקיר, על הסוגיות המוצגות בסרט ובעימות 	<p>תקשורת חזותית, רדיו ועיתון:</p> <p>- יצירת תחקיר לצורך יצירת סרט/כתבה עיתונאית/כתבה רדיופונית בעל אופי אקטיביסטי ומעורבות חברתית על פי המודל של "התעוררות". צפייה בסרטי "התעוררות"</p>

⁴⁰ מפת הבעלויות בתקשורת הישראלית, קישור.

³⁸ נגבי מ. (2011) חופש העיתונאי וחופש העתונות בישראל- דיני תקשורת ואתיקה עיתונאית, אוני' פתוחה עמ'229, 249

³⁹ נגבי מ. (2011) חופש העיתונאי וחופש העתונות בישראל- דיני תקשורת ואתיקה עיתונאית, אוני' פתוחה עמ'267-265

⁴¹ מאמרים במשא

⁴² נגבי מ. (2011) חופש העיתונאי וחופש העיתונות בישראל- דיני תקשורת ואתיקה עיתונאית. רעננה: האוניברסיטה הפתוחה עמ'267

הערה: בתכנית יש קישורים לאתרים שונים, הקישורים הם לשימוש אישי ולצפייה בלבד ואין להעתיקם. על המשתמש חלה האחריות לבדוק את תנאי השימוש לצרכים נוספים

מדינת ישראל
 משרד החינוך
 המזכירות הפדגוגית
 אגף תברה ורוח
 הפקוח על הוראת התקשורת

התנסות מעשית	הצעות זידקטיות	מושגים	סוגיות ומוקדי הוראה	נושאי לימוד
	<ul style="list-style-type: none"> • ביקור במפעלים שעלו לכותרות – בהקשרים של בעיות. • צפייה בכתבה במבט שני: הון שלטון וקריסת עיתון – על נוחי דנקנר, רכישת מעריב ונפילתו כדוגמא לניסיון השתלטות על עיתון כדי לקדם אגינדות כלכליות בבעלות צולבת. 			

ביבליוגרפיה

סופר, א' (2011). *תקשורת המונים בישראל*, רעננה: האוניברסיטה הפתוחה.

כספי, ד' (1996). *תקשורת המונים כרך ג'*. תל אביב: האוניברסיטה הפתוחה.

מקוויל, ד' (2014). *מבוא לתקשורת המונים*. רעננה: האוניברסיטה הפתוחה

נגבי, מ' (2011). *חופש העיתונאי וחופש העיתונות בישראל* רעננה: האוניברסיטה הפתוחה

להעשרה:

לחמן מסר, ד. (1998) *מפת התקשורת החדשה – מבנה בעלות, אתגרים וסיכונים בתוך: כספי ולימור (עורכים) אמצעי תקשורת המונים בישראל*. אוניברסיטה הפתוחה

הערה: בתכנית יש קישורים לאתרים שונים, הקישורים הם לשימוש אישי ולצפייה בלבד ואין להעתיקם. על המשתמש חלה האחריות לבדוק את תנאי השימוש לצרכים נוספים